

Practical research combined with a theoretical basis on the involvement of third parties in the simplified lawsuit procedure will highlight the relevant regularities, understand their role in simplified procedures, and examine the effectiveness of a simplified lawsuit procedure with a third party.

Key words: simplified lawsuit proceedings; third parties; legal interest; the value of third parties

Стратюк О. М.

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ПРАВОНАСТУПНИЦТВА ПРИ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

УДК 347.72

Постановка проблеми. Більшість дефініцій «реорганізація» включає в себе визначення реорганізації як «особливої процедури», «особливого правового явища», «особливого процесу», «цивільно-правового інституту», «тривалого процесу», при якому одні юридичні особи припиняються, а на їх майновій основі виникають інші юридичні особи. Проте у Концепції розвитку корпоративного законодавства України від 03. 10. 2007р. наголошується, що реорганізація має бути визначена як правонаступництво між юридичними особами, тобто комплексний одночасний перехід усього чи частини майна, прав та обов'язків від одних юридичних осіб (правопередників), які можуть припинитись чи продовжувати існування, до інших новостворених або існуючих юридичних осіб (правонаступників) [7, с. 17]. Таку ж думку висловлює О. Р. Кібенко [6, с. 9], З. В. Ромовська [14, с. 316], які акцентують увагу на тому, що юридична суть реорганізації полягає у правонаступництві, а саме у переході всього або частини майна юридичної особи – правопередника (майнові фонди, особисті та майнові права, договірні і недоговірні права та обов'язки) до юридичної особи – правонаступника. У зв'язку з наведеними міркуваннями дослідження питання про правонаступництво при реорганізації підприємницьких юридичних осіб має важливе практичне значення і потребує особливої уваги наукового спрямування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із даної теми.

Проблематика щодо поняття та сутності правонаступництва у цивільному праві загалом та при реорганізації юридичних осіб зокрема була і є предметом дослідження таких вчених, як О. А. Беляневич, Д. В. Жекова, І. М. Кучеренко, А. В. Коструби, С. В. Мартишкіна, Б. Б. Черепакіна та інших. Проте актуальність проблематики не потребує зайвих аргументів, оскільки реорганізація підприємницьких юридичних осіб є правовим інструментом розвитку бізнесу та економічних можливостей ринку товарів, робіт та послуг, а правонаступництво є вагомим елементом цієї процедури, без наявності якого втрачається сутність проведення реорганізації юридичних осіб як такої.

Метою статті є розкрити теоретико-правові аспекти правонаступництва у цивільному праві та проаналізувати специфіку прояву цього правового явища при реорганізації підприємницьких юридичних осіб.

Виклад основного матеріалу. Різноманітне аргументування реорганізації через правову категорію правонаступництва зумовлено вченням про теоретичні основи, що містить протилежні погляди на правонаступництво через різні правові визначення, як то «припинення і виникнення правовідношення», «зміна правовідношення», «зміна суб'єктного складу», «перехід прав і обов'язків». Вказані наукові погляди варто розглянути детальніше в контексті доцільності їх застосування саме для реорганізації як правового явища, оскільки правонаступництво може виникати й з інших правових підстав.

Б. Б. Черепакін, як провідний науковець, який заклав основи знань про правонаступництво у радянській науці, зазначав, що у вченні про юридичні факти приділяється основна увага виникненню та припиненню правовідносин і майже не розробляється вчення про зміну правовідносин [17, с. 6]. Висловлені по останньому питанню різні судження можуть бути об'єднані в дві основні групи, що представляють два підходи до ідеї правонаступництва: транзитивності (перехідності) і дискретності (неперехідності) суб'єктивних прав і правовідносин в процесі похідного набуття прав у цивільному обороті [16].

Спільністю цих двох підходів є те, що вчені не заперечують того факту, що правонаступництво вказує на похідний характер набуття прав, обов'язків та /або майна від правонадавця до правонаступника. Так, при первинному набутті виникнення і обсяг права не залежать від наявності або обсягу прав попередника або право виникає вперше. При похідному набутті права одержувача обумовлені правами правонадавця, різновидом якого є правонаступництво [3, с. 57].

Головне, що відрізняє поняття правонаступництва з позиції теорії транзитивності суб'єктивних прав та з позиції теорії дискретності суб'єктивних прав, полягає у визнанні або запереченні правової реальності переходу (динаміки) суб'єктивних цивільних прав [16].

Б. Б. Черепакін зазначає, що правонаступництво є перехід суб'єктивного права (в широкому сенсі – також правового обов'язку) від однієї особи (правонадавця) до іншої (правонаступника) в порядку похідного правонабуття (у відповідних випадках – похідного набуття правового обов'язку) [17, с. 6]. Характерною ознакою такого правонабуття є зв'язок між набутим правом або обов'язком і початковими правовідносинами. «Нове» правовідношення «виникає» тому, що існувало первинне правовідношення. Саме тому таке правонаступництво називається транслятивним, тобто переносить права і обов'язки [17, с. 7].

Відмовитися від розуміння правонаступництва як концепції «переходу» прав і обов'язків було запропоновано В. О. Рясенцевим, який обґрунтував це тим, що права та обов'язки – це субстанції, які не мають фізичного втілення, а тому не можуть ні переходити, ні передаватися від однієї особи до іншої [1]. На думку В. С. Толстого, поняття « правонаступництво» означає лише те, що при наявності встановлених юридичних фактів відбувається припинення прав і обов'язків в одних осіб і причинно пов'язане їх виникнення в інших, в тому чи іншому обсязі. Таке правонаступництво вважається дискретним, при якому перехід прав та обов'язків не відбувається [15, с. 55].

Однак з такими поглядами більшість вчених не погоджується. Одним із основних аргументів наводиться думка Б. Б. Черепакіна

хіна, що навряд чи хтось сумнівається в тому, що перехід права на річ і перехід фактичного володіння річчю не одне і те ж, що перехід права не тотожний просторовому переміщенню речі як об'єкта цього права [17, с. 7]. І. М. Кучеренко зазначала схожі міркування, вказуючи, що тоді потрібно погодитися з тим, що юридична особа теж не існує реально, і тому не може мати ні прав, ні обов'язків. Адже, коли йдеться про правонаступництво при реорганізації, то у правонаступника виникає не тільки, наприклад, право власності, зокрема на об'єкт нерухомості, а й обов'язки, пов'язані зі сплатою податків на землю тощо [8, с. 49].

Таким чином, обидві концепції правонаступництва хоча відрізняються у методологічних підходах до визначення сутності правонаступництва, але й мають певну спільність, а саме представники наведених теорій приходять до спільних висновків про доцільність використання дефініції « правонаступництво » у юридичній літературі та практиці [15, с. 56]. У зв'язку з цим, розкриваючи суть правонаступництва, одні вчені роблять акцент на « переході прав і обов'язків », інші – на « зміні суб'єктного складу » правовідношення, або ж застосовують обидва визначення з урахуванням виду правонаступництва (універсального чи сингулярного).

Оскільки правонаступництво має місце в конкретних правовідносинах, то варто звернути увагу на традиційну структуру таких відносин, у якій об'єднані взаємопов'язані та взаємозалежні елементи. Ці елементи, як і правовідносини в цілому, значимі й мають сенс для правопорядку тільки як єдине ціле. Вони не мислимі окремо. Тому жоден зі структурних елементів не може « залишити » правовідношення [5, с. 129]. Тому як би не розрізнялися види і форми правонаступництва в конкретних правових ситуаціях, вони мають єдині загальні принципи, на основі яких встановлюються конкретні правила. До таких принципів належать: свобода учасника цивільного обороту розпоряджатися своїми правами відповідно до закону; обов'язок поважати свободу не тільки осіб, що входять в коло своїх кредиторів і боржників, а й інших учасників обороту; сумлінність, відповідальність, захист прав учасників цивільного обороту [16].

У контексті зазначеного, приходимо до висновку, що поняття « правонаступництво » доцільно визначати як юридичний спосіб оформлення змін в конкретному правовідношенні, що в силу своєї динаміки зумовлює зміни у суб'єктному складі та у змісті (в ряді конкретних випадків), які є структурними елементами таких відносин, оскільки саме зміна правовідношення, а не його припинення, надає цивільному обороту певну стійкість та очевидність для учасників таких правовідносин.

Разом із тим у правовій літературі зазначається, що правонаступництво поділяється на два види, а саме: універсальне (повне) і сингулярне (часткове). Б. Б. Черепакін вказував, що універсальне правонаступництво докорінно відрізняється від сингулярного правонаступництва. При універсальному правонаступництві майно особи як сукупність прав і обов'язків, що їй належить, переходить до правонаступника або до правонаступників як єдине ціле [17, с. 10], а при сингулярному – як набуття окремих прав чи обов'язків або як набуття окремої сукупності прав і обов'язків.

За загальним правилом, у правовій літературі панує думка, що універсальне правонаступництво виникає на підставі закону (спадкування і реорганізація), а сингулярне правонаступництво – на підставі договору. Однак в наукових працях, у яких окреслено поняття і сутність правонаступництва при реорганізації юридичних осіб, висловлено інші міркування: універсальне правонаступництво має місце при всіх формах реорганізації, крім виділу. В останньому випадку відбувається сингулярне правонаступництво, так як реорганізована юридична особа зберігає за собою частину прав і обов'язків, а новоствореній юридичній особі може бути передана певна сукупність прав та обов'язків або окреме право [4]. Для того, щоб приєднатися до одного із висловлених тверджень варто окреслити законодавчі та прецедентні аспекти регулювання різних способів реорганізації юридичних осіб.

Щодо правопідтверджуючих документів, то у ч. 2 ст. 107 ЦК України зазначено, що після закінчення строку для пред'явлення вимог кредиторами та задоволення чи відхилення цих вимог комісія з припинення юридичної особи складає передавальний акт

(у разі злиття, приєднання або перетворення) або розподільчий баланс (у разі поділу), який має містити положення про правонаступництво щодо майна, прав та обов'язків юридичної особи, що припиняється шляхом поділу, стосовно всіх її кредиторів та боржників, включаючи зобов'язання, які оспорюються сторонами. У зв'язку з наведеним О. А. Беянович зазначає, що передавальний акт, який складається при злитті, приєднанні, перетворенні, слугує документальним закріпленням універсального правонаступництва. Складання і затвердження передавального акту в динаміці реорганізаційних відносин є елементом юридичного складу, необхідного для легітимації новоствореного суб'єкта [1, с. 6].

Вважаємо, що висловлена позиція є виправданою як для наукових, так й для практичних цілей. Якщо звернутися до судової практики, то варто зауважити досить неоднозначні підходи до розуміння значення передавального акта та розподільного балансу для процедури реорганізації юридичних осіб в цілому чи окремих її етапів, зокрема у вигляді забезпечення чи задоволення вимог кредиторів під час чи після проведення реорганізації. Наведемо декілька прикладів.

У справі 242/1613/18 від 22 жовтня 2018 р. суть зводиться до питання про розірвання трудових відносин, однак в контексті позову потрібно було встановити факт правонаступництва та завершення процедури реорганізації шляхом злиття, у зв'язку з чим потрібно визначити роль та значення передавального акта у цій процедурі. У процесі розгляду справи встановлено наступне. Відповідно до постанови КМУ «Про утворення публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» від 25. 06. 2015 р. № 200, ПАТ «Укрзалізниця» утворюється на базі Державної адміністрації залізничного транспорту, підприємств та організацій залізничного транспорту загального користування, які реорганізуються шляхом злиття. Серед таких підприємств, зокрема, є і ДП «Донецька залізниця», яке є залізницею, відповідальною перед позивачем, втім на момент розгляду справи визначено, що державна реєстрація припинення ДП «Донецька залізниця» не проведена. Встановлено, що за вказаною Постановою КМУ

проведенню реорганізації (злиття) має передувати проведення інвентаризації майна підприємств, що реорганізуються (зливаються) та складання актів інвентаризації майна, після чого мають складатися та затверджуватися передавальні акти майна та зведені акти майна, що вносяться статутного капіталу ПАТ «Укрзалізниця» [13]. Тому при утворенні ПАТ «Українська залізниця» виникло номінальне правонаступництво, яке було необхідне для її утворення, а передавальний акт підприємств, що зливалися, повинен був бути підписаний пізніше [9, с. 332], після чого буде проведено державну реєстрацію припинення юридичної особи – правопередника.

При ознайомленні з постановою Київського апеляційного господарського суду у справі № 910/21606/14 від 19 березня 2015 р. встановлено позовні вимоги, що мотивовані бездіяльністю комісії з припинення відповідача та його правонаступника. Відмовляючи в задоволенні позовних вимог суд першої інстанції виходив з того, що позовні вимоги у вигляді вказівки органу управління юридичної особи, яким є ліквідаційна комісія в процесі припинення юридичної особи, щодо вчинення дій по складанню та змісту передавального акту, є неналежним способом захисту прав позивача як кредитора щодо розгляду його кредиторських вимог. Втім апеляційний господарський суд відзначив, що до передавального акта підлягають включенню положення про правонаступництво усіх зобов'язань, заявлених до юридичної особи, що припиняється, не залежно від того, визнаються такі зобов'язання цією особою чи оспоруються. Тому судова колегія вважає, що заборгованість відповідача перед позивачем в сумі 79 335,68 грн. має бути включена комісією з припинення до передавального акта. Висновок суду першої інстанції про те, що позивач обрав неналежний спосіб захисту свого права є хибним, оскільки позивачем заявлено вимогу щодо присудження до виконання в натурі зобов'язання, встановленого ч. 2 ст. 107 ЦК України [11].

Таким чином, в одних випадках судом взято до уваги наявність чи відсутність доказів у справі про не включення до передавального акта зобов'язань перед кредиторами, а в інших – посилення на обрання стороною неналежного способу захисту свого

порушеного, невизнаного чи оспорюваного права. Проте в обох випадках не вказано на універсальний характер правонаступництва, суть якого зводиться до того, що всі права і обов'язки правопередника мають бути закріплені у передавальному акті, що є прямою компетенцією комісії з реорганізації, втім відсутність тих чи інших прав чи зобов'язань у зазначеному документі не спричинює неможливості їх переходу від юридичної особи – правопередника до юридичної особи – правонаступника. Вказівка на строки, у межах яких комісія з реорганізації повідомляє та виконує або забезпечує вимоги кредиторів, створює передумови для виявлення всіх активів і пасивів юридичної особи, які підлягають внесенню до передавального акта. У разі невідображення тих чи інших зобов'язань у передавальному акті після спливу визначених законом строків кредитор має право пред'явити вимогу про виконання чи про забезпечення виконання зобов'язань до юридичної особи – правонаступника у силу універсального правонаступництва.

Щодо таких способів реорганізації як поділ і виділ, то відомості про правонаступництво відображаються у розподільному балансі. При обох способах реорганізації права і обов'язки розподіляються між кількома юридичними особами у певній сукупності на підставі розподільчого балансу, у зв'язку з чим у правовій літературі та практиці застосування висувається твердження про наявність сингулярного правонаступництва при поділі та виділі.

Розглянемо окремі приклади з судової практики. На основі аналізу постанови Північного апеляційного господарського суду у справі № 910/10802/18 від 05 березня 2020р. встановлено, що ТОВ «ДП ІНЖБУД» звернулося до Господарського суду міста Києва із заявою від 21.11.2019р. про заміну сторони виконавчого провадження, у якій просило суд здійснити заміну сторони (боржника) у виконавчому провадженні з ПАТ «Київенерго» на його правонаступника - ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі» про стягнення 216 383,64 грн. В обґрунтування позовної заяви вказано, що Загальними зборами акціонерів ПАТ «Київенерго» прийнято рішення про реорганізацію останнього шляхом виділу з нього ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі». В обґрунтування

вимог апеляційної скарги позивачем наведено п. 2 ч. 1 ст. 512 ЦК України, згідно якої кредитор у зобов'язанні може бути замінений іншою особою внаслідок правонаступництва. Тлумачення даної норми здійснено таким чином, що при частковому (сингулярному) правонаступництві до правонаступника переходять тільки певні права та обов'язки кредитора, зокрема, у разі виділу юридичної особи [12]. При ознайомленні з постановою Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі № 922/4109/16 від 19 серпня 2019 р. встановлено, що правонаступництво відбувається, зокрема, у разі виділу юридичної особи (сингулярне правонаступництво), за умови переходу до такої особи прав та обов'язків материнської особи. Зазначене закріплюється у розподільчому балансі [10].

Отже, хоча суд й розтлумачив специфіку поняття « правонаступництво» через правову категорію «переходу прав і зобов'язань від однієї особи до іншої у порядку похідного правонабуття», тим не менш при визначенні виду правонаступництва при виділі юридичної особи вказано на сингулярний характер правонаступництва та субсидіарну відповідальність боржника за зобов'язаннями юридичної особи.

Варто зауважити, що як й при розгляді справ про внесення змін до передавального акта, та й при розгляді справ про заміну боржника в зобов'язанні під час реорганізації юридичної особи, суть справ зводиться до встановлення факту про наявність чи відсутність зобов'язань у передавальному акті чи розподільному балансі та подальшого вирішення спору. Однак в обох випадках суть справи має зводитися до встановлення факту переходу всієї сукупності прав і обов'язків чи частини сукупності прав і обов'язків у порядку універсального правонаступництва до одного чи декількох юридичних осіб – правонаступників від юридичної особи – правопередника. Адже основна відмінність універсального і сингулярного правонаступництва полягає у тому, що при універсальному правонаступництві права і обов'язки передаються у певній сукупності як єдине ціле, незалежно від факту їх фіксації в документі, а при сингулярному правонаступництві

– права і обов'язки за домовленістю сторін мають бути чітко конкретизованими.

З аналізу правових норм ч. 5 ст. 107 та ч. 3 ст. 109 ЦК України впливає правило про несення субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями основного боржника при поділі чи виділі юридичної особи. Крім того, судами до уваги береться й ст. 619 ЦК України про субсидіарну відповідальність. З огляду на зазначене, на перший погляд, справді, можна прийти до висновку, що при поділі та виділі юридичної особи має місце сингулярне правонаступництво, так як частина сукупності прав і зобов'язань переходить до декількох юридичних осіб – правонаступників чи частина сукупності права і обов'язків розподіляються між юридичною особою правопередником і юридичною особою - правонаступником, а також діє правило про субсидіарну відповідальність при невиконанні чи неналежному виконанні зобов'язань.

Однак, варто звернути увагу на дві основні відмінності, які відмежовують універсальне правонаступництво від сингулярного наступництва. По-перше, субсидіарна відповідальність може виникати на підставі договору і на підставі закону, у зв'язку з чим можна зробити висновок, що така відповідальність може застосовуватися й при універсальному правонаступництві, що має місце при реорганізації юридичних осіб. По-друге, при універсальному правонаступництві сукупність прав і зобов'язань може бути не конкретизованою у розподільному балансі, але це не впливає на сутність їх переходу і виконання в силу закону, в той час як при сингулярному правонаступництві права і обов'язки мають бути конкретизованими, що впливає з предмета та змісту договору.

Підтвердження наявності універсального правонаступництва слід вважати ч. 6 ст. 107 і ч. 4 ст. 109 ЦК України, згідно яких, якщо неможливо точно встановити обов'язки особи за окремим зобов'язанням, що існувало до поділу (виділу) юридичної особи, то юридичні особи – правонаступники або юридична особа – правопередник і юридична особа – правонаступник несуть солідарну відповідальність перед кредиторами юридичної особи, що припинилася чи продовжила діяльність.

Висновки. Таким чином, правонаступництво при реорганізації підприємницьких юридичних осіб слід розглядати як зміну правовідношення, що зумовлює перехід прав і обов'язків у порядку похідного набуття від однієї юридичної особи до іншої, яке супроводжується припиненням та (або) створенням однієї або декількох юридичних осіб і здійснюється внаслідок заміни суб'єктного складу цих правовідносин. При цьому правонаступництво завжди має універсальний характер.

1. Белов В. А. *Правопреемство в связи с законодательной концепцией квалификации имущественных прав как объектов гражданских прав. Законодательство: Практический журнал для руководителей и менеджеров.* № 6. М.: Издательство «Главбух», 1998. 87 с.
2. Белянович О. А. *Питання правонаступництва при реорганізації господарських товариств шляхом злиття. Адаптація корпоративного законодавства України до права Європейського Союзу: Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції / НДІ приватного права і підприємництва ім. академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України; за ред. д-ра юрид. наук, акад. НАПрН України В. В. Луця. Івано-Франківськ, 2016. С. 3 – 7.*
3. Васильев Г. С. *Преемство в праве собственности как разновидность сингулярного правопреемства. Правоведение.* 2006. № 6. С. 52 – 66.
4. Долинская В. В. *Акционерное право. Основные положения и тенденции. Монография.* М.: Волтерс Клувер, 2006. 736 с.
5. Касап В. *Проблеми співвідношення правонаступництва та заміни осіб у зобов'язанні як цивільно-правових категорій. Visegrad Journal on Human Rights.* № ½. 2016. С. 125 – 130.
6. Кібенко О. Р. *Сучасний стан та перспективи правового регулювання корпоративних відносин: порівняльно-правовий аналіз права ЄС, Великобританії та України: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. доктора юрид. наук: 12.00.04. Харків. 2006. 39 с.*
7. *Концепція розвитку корпоративного законодавства України. Затверджено рішенням Ради комітету корпоративного права Асоціації правників України від 03.10.2007 р.*
8. Кучеренко І. М. *Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права. К.: ІДіП, ДІП «Юридичне видавництво «Аста», 2004. 328 с.*
9. Пожодожук Р. В. *Особливості правонаступництва ПАТ «Українська Залізниця». Методологія приватного права (теоретичний дискурс*

- та практичне застосування): матеріали міжнар. наук.-теорет. конф. (м. Київ, 10 червня 2016 р.). К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2016. С. 329 – 333.
10. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі № 922/4109/16 від 19 серпня 2019 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/83876305>
  11. Постанова Київського апеляційного господарського суду у справі № 910/21606/14 від 19 березня 2015 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/43224449>
  12. Постанова Північного апеляційного господарського суду у справі № 910/10802/18 від 05 березня 2020 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88106487>
  13. Рішення Селидівського міського суду Донецької області у справі 242/1613/18 від 22 жовтня 2018 р. URL: <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/77314395/>
  14. Ромовська З. Українське цивільне право: Загальна частина. Академічний курс. Підручник. К.: Атіка, 2005. 560 с.
  15. Сіщук Л. В. Правонаступництво в корпоративних правовідносинах: дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ. 2014. 229 с.
  16. Чепига Т. Д. К вопросу о разрешении споров, связанных с оспариванием актов управления и сделок акционерного общества, на основании доктрины правопреемства. Вестник Федерального арбитражного суда Северо-Кавказского округа. № 5. 2004 г. URL: <http://www.fassko.arbitr.ru/novosti/vestnik/archive/8341.html>
  17. Черепяхин Б. Б. Правопреемство по советскому гражданскому праву. М.: Госюриздат, 1962. 162 с.

Стратюк О. М. Поняття та види правонаступництва при реорганізації юридичних осіб

У статті проаналізовано поняття та види правонаступництва, що мають місце у приватному праві. Окреслено теорію транзитивності та теорію дискретності правонаступництва як правового явища, що зумовлює зміни у змісті та/або суб'єктному складі конкретного цивільного правовідношення. Доведено, що правонаступництво при реорганізації підприємницьких юридичних осіб слід розглядати як зміну правовідношення, що зумовлює перехід прав і обов'язків у порядку похідного набуття від однієї юридичної особи до іншої. Визначено наукові підходи до виникнення універсального та сингулярного правонаступництва при реорганізації підприємницьких юридичних осіб та проаналізовано судову практику з цього питання. Доведено, що розподільний баланс та передавальний

акт є правоїдтверджуючими документами, що засвідчують наявність універсального правонаступництва при реорганізації юридичних осіб.

Ключові слова: універсальне правонаступництво, сингулярне правонаступництво, способи реорганізації, підприємницька юридична особа, передавальний акт, розподільний баланс.

Stratyuk O. M. Concepts and types of legal succession in reorganization of legal entities

The article analyzes the concepts and types of succession that occur in private law. Outlined transitivity theory and the theory of discrete succession as a legal phenomenon, which leads to changes in the content and / or of possible specific civil relationship. It is proved that succession in the reorganization of business entities should be considered as a change of legal relationship, which causes the transfer of rights and obligations in the order of derivative acquisition from one legal entity to another. It is substantiated that the concept of «succession» should be defined as a legal way of registration of changes in a particular legal relationship, since it is the change of legal relationship, not its termination, that gives the civil turnover some stability and obviousness for the participants of such legal relations. It is determined that succession is accompanied by the termination and (or) creation of one or more legal entities and is carried out through the replacement of the subjective composition of these legal relationships.

Determined scientific approaches to the emergence of universal and singular succession in the reorganization of business entities and analyzes the jurisprudence on this issue. It is argued that the main difference between universal and singular succession lies in the fact that in universal succession rights and obligations are transferred in a single entity, regardless of the fact of their fixation in the document, and in the case of singular succession - rights and obligations under the agreement the parties should be clearly specified. In addition, it has been established that subsidiary liability may arise on the basis of an agreement and on the basis of the law, in connection with which such liability may also apply to universal succession, which takes place in the reorganization of legal entities. It is proved that the distributive balance and the transfer act are the supporting documents, certifying the presence of universal succession in the reorganization of legal entities.

Keywords: universal succession, singular succession, ways of reorganization, entrepreneurial entity, transfer act, distributive balance.